

Spirituele survival

Arseni Zanin, drie jaar kluizenaar in Abchazië

Achter een volgende bergrug laten straaljagers hun bommen los. Arseni Zanin, een heremiet uit Oekraïne, hoort het luid en duidelijk, en denkt: “Het is een oefening.” Een maand gaat voorbij. Wanneer Zanin in de zomer van 2008 terugkeert naar het moederklooster, dat drie uur lopen verderop ligt, blijkt er een oorlog te zijn geweest, tussen Rusland en Georgië. Die bleef buiten het blikveld van zijn kluizenaarsbestaan aan de Zwarte Zee.

Afgelopen november 2010 was het de maand van de spiritualiteit met als thema ‘Tijd Maken’. Het zou de Oekraïense kluizenaar Arseni Zanin zeker hebben bevallen, maar hij behoort niet tot de doelgroep. Zo nu en dan wat tijd vrijmaken lijkt voor Zanin een iets te vluchtige bezigheid. Hij is niet iemand die haastig of oppervlakkig door het leven gaat.

Haast, bezonnenheid of beschouwend willen leven, het zit natuurlijk in iemands karakter. De een is opgeruimd en holt van de ene naar de volgende bezigheid. Een ander denkt graag lang en diep door. Je bent een Maria of een

Vader Arseni in Kostelivka in de Oekraïense Karpaten, het dorp waar zijn moeder woont.
(Foto: F. Hoppenbrouwers)

Martha, of een mix van beide. In de kluizenaarshut echter is het maar net hoe je het bekijkt. Tijd nemen lijkt niet zozeer de kwestie. Een heel andere vraag dringt zich op. Hoe kom je er je tijd door?

“Vrij gemakkelijk”, zegt de Russisch-orthodoxe Zanin. “Zo’n kluizenaarsleven is veel tijdrovender en moeizamer dan op het eerste oog lijkt.” “En het is extreem zwaar”, voegt hij er meteen aan toe. “Tussen de kluizenaars in Abchazië vind je oud-topsporters en voormalige elitesoldaten.” Zanin is inmiddels flink uitgehard, al hij geeft toe dat hij nog steeds niet van klimmen houdt en aan afdalen heeft hij helemaal een broertje dood. Wel bracht de schoonheid van de bergen hem elke dag opnieuw in verrukking.

De muizen eten mee

Zanin bedrijft een soort *spirituele survival*. “In de winter gaan er dagelijks zes of zeven uur op aan koken, het warm stoken van de kluis en sneeuwuurruimen. Bijvoorbeeld de weg naar het toilet en het dak moeten elke dag sneeuwvrij worden gemaakt. En steeds weer had ik angst als ik het

huis onder de sneeuw hoorde kraken.”

“Vooral de zomer is een drukke tijd, want dan moet alles worden klaargemaakt voor de winter. Het eten is simpel maar moet de berg worden opgedragen, vooral grote hoeveelheden *kasja* (maïsmeel) en fruit. In het bos verzamel ik paddestoelen, zwarte bessen en kastanjes. Zelf groenten verbouwen gaat haast niet. Er komt geen zon bij de kluis en het is er altijd vochtig. 's Winters, met wind van zee, kan het plotseling 15 graden zijn en 's zomer rond de 10.” Een grote last vormden al te vrijpostige muizen. “Ze aten alles op: de ruggen van mijn boeken, de voering van het dekbed. Als ik 's avonds in bed lag en het licht uitdeed, begonnen ze over het bed te rennen. Ik wilde ze niet dood maken, dus werden ze steeds brutaler. Uiteindelijk aten ze mee van mijn bord.”

Traditie

Van 2006 tot 2009 deelde Arseni Zanin het leven van de Abchazische kluzenaars. Ze staan in een lange, gebroken en weer herstelde traditie die, zoals zoveel geschiedenis van het Russische tsarenrijk en de Sovjet-Unie, met bloed werd geschreven. Zanin geeft een beknopte moderne Abchazische kerkgeschiedenis ten beste: “In 1874 krijgen de monniken van het Sint-Panteleimon klooster op de berg Athos toestemming van de Russische tsaar Alexander III om een nieuw klooster te beginnen in Novi Afon - Nieuw Athos. Zo'n veertig jaar later komt daar nog een groep heremieten bij. Ze zijn onder dwang uit Griekenland weggestuurd. En als de geheime dienst van de goddeloze Sovjet-Unie deze laatste groep niet kan vinden, wordt een agent opgeleid om vermomd als monnik de kluzenaars in het Abchazische achterland op te sporen. De pseudo-monnik weet hun vertrouwen te winnen en de boze opzet slaagt. Eind jaren '20 zijn alle heremieten opgepakt, gedeporteerd of vermoord.”

“Na de Tweede Wereldoorlog begint het kluzenaarsleven opnieuw. Sommige heremieten komen uit het leger en anderen keren terug uit de strafkampen van dictator Jozef Stalin. Ze hebben met elkaar gemeen, dat ze nergens in een klooster terecht kunnen. De befaamde *starets* (leidsman) Serafim Romantsov bijvoorbeeld kreeg een post als priester van de kathedraal in Soechoemi, toen in 1961 zijn Glinskiklooster werd gesloten. Daar trok hij veel geïnteresseerden voor het kluzenaarsleven aan.”

Van deze tweede generatie anachoreten heeft Zanin zijn volledig uit hout opgebouwde *skit*, of

kluis, geërfd, met een uitgeholde, veertig jaar oude lindeboom als dak. De *skit* staat op 500 meter hoogte op een bergrug onder de bomen. De laatste toevallige passant is alweer vijftien jaar geleden voorbij gekomen, heeft men hem verteld. “De ‘bewoonde wereld’”, vertelt Zanin met een knipoog, “was het dorpje Azanta bij het Amtkjalmeer, waar na een nietsontziende burgeroorlog aan het begin van de jaren '90 nog slechts een familie woonde. We waren een gemeenschap van acht mannen, die als dat mogelijk was een zondag per maand en op grote feestdagen bijeenkwamen. In het moederklooster leefden *ijeromonach* (priestermonnik) Nikolai, een monnik en twee novicen én, op vier à vijf uur lopen, mijn medekluzenaars Foti, Feofan en David. Zelf zat ik op slechts drie uur afstand. Een trip naar de Abchazische hoofdstad Soechoemi nam vier dagen in beslag.”

Niet over rozen

Zelfs al blijkt je geschikt voor het solitaire bestaan, het kluzenaarsleven gaat niet over rozen. “Natuurlijk is het nu gemakkelijker. We hebben bijvoorbeeld een zonnepaneeltje dat voor elektrisch licht zorgt; en een mobieltje, maar dat heb ik niet veel gebruikt. Je moet namelijk een wandeling van 40 minuten naar de top van de berg voor lief nemen. Psychische gezondheid en fysieke kracht zijn vereisten.” “In zulke extreme omstandigheden voel je dat de dood heel dichtbij is. Die is in de stad ook heel reëel, al merk je het niet. Vooral in het bos ervaar je het: en niemand kan je helpen, zelfs je mobieltje niet. 's Winters vallen grote pakken sneeuw uit de bomen, de cel kraakt en er zijn lawines. Je kunt zomaar enkele meters in de sneeuw wegzakken. Er is nooit iets gebeurd, God zij dank.”

Stilte en afzondering maken het mogelijk bepaalde christelijke deugden te cultiveren, terwijl andere er zwaar onder lijden. Dit was al zo in de jonge kerk. Bisschop Evagrius van Antiochië (4^e eeuw), die het leven van de heilige Antonius in het Latijn vertaalde, merkte enigszins verbaasd op dat twintig jaar woestijn deze uitgesproken liefhebber van zelfgekozen eenzaamheid geenszins onbehouden of grof had gemaakt.

Voor sommige mensen is zo'n leven in volledige afzondering gevaarlijk, Zanin heeft het van dichtbij meegemaakt. Hij herinnert zich een kluzenaar die begon te vertellen dat hij regel noch gebod nog nodig had, want alles wat hij moest weten, werd hem tenslotte door een

engel in het oor gefluisterd. "Hij was duidelijk te lang alleen geweest", zegt Arseni Zanin met een brede, relativerende lach. "Ook is de verleiding heel groot om de hele dag in bed door te brengen, sommige kluzenaars liggen wel twintig uur per dag te slapen en dat weken aan een stuk. Het is een manier om je leven als heremiet te laten mislukken."

"Sommige mensen komen en willen voor altijd blijven, ze proberen het, en houden het een weekje uit, anderen een maand of enkele maanden, maar dan hebben ze het echt helemaal gehad."

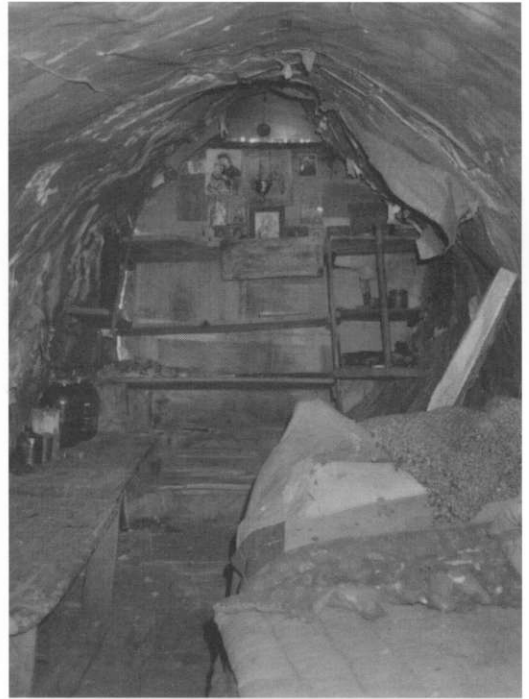
Het nut

Het heeft wel heel wat voeten in aarde gehad voordat Arseni Zanin (38) in de van Georgië afgescheiden deelrepubliek zijn plek had gevonden.

Meteen na de Oekraïense onafhankelijkheid in 1991 is de in de Grieks-katholieke Kerk gedoopte Zanin ingetreden bij de paters basilianen in Krechiv. In 1997 besloot hij over te gaan naar de studietenorde. "Ik ben geen missionaris en ook geen parochiepriester", legt Arseni Zanin uit. "Dus ik ging verder, want ik dacht dat ik nu een meer spiritueel, beschouwend leven zou kunnen leiden. Zo simpel was dat echter niet. Uiteindelijk ben ik terechtgekomen bij een klein en afgelegen Russisch-orthodox kloosterje in de Karpaten, maar daar konden de monniken niet beslissen of ze als kluzenaars wilden leven. Toen ben ik met toestemming van de Russisch-orthodoxe bisschop van Ternopil naar Abchazië vertrokken."

"Die lange periode van voorbereiding is wel heel belangrijk geweest, want zonder goede vorming is het niet mogelijk om in afzondering een vruchtbaar spiritueel leven te leiden. God geeft ieder zijn talent, en zo verrijken we elkaar. Iemand preekt, een ander zit in het bos, een weer iemand voedt zijn kinderen op. Je bouwt iets op. Je plant een boom."

"Het leven alleen is erg... eh, privé", zegt een luid lachende Zanin. "Gewoonlijk spelen we rollen, maar als je lang alleen bent, hoeft dat niet meer, en dan kun je zien wie je werkelijk bent. Ik dacht: 'Ik ben toch een vriendelijk mens', maar soms als ik me herinnerde wat iemand me vijftien of twintig jaar geleden had aangedaan, merkte ik veel wrok. Die zit aan de binnenkant. Zoiets kon ik niet zien, zolang ik een kloostergemeenschap leefde. Je denkt dan: 'Het is die ander.' Ben je alleen, dan zie je alles." En wat is het nut van dat alles? Zanin: "We zijn

Het interieur van vader Arseni's kluis.
(Foto: F. Hoppenbrouwers)

allen mensen, een organisme. De zonde van één persoon heeft een negatieve terugslag op de gehele wereld. En zo gaat het ook met het goede. Kinderen opvoeden, het familieleven, of een leven in afzondering in een bos. Het is nuttig voor de gehele wereld. Niet altijd direct en feitelijk tastbaar, wel altijd spiritueel. Zoals de Kerk het Lichaam van Christus is en alle gelovigen deel uitmaken van datzelfde lichaam, zo staan hand en hoofd en alles en iedereen met elkaar in verbinding."

En hoe gaat het verder nu? Arseni Zanin weet het nog niet. "We hebben een nieuwe bisschop, en die heeft me niet nodig. Ik ken geen gelijkgestemden. Misschien ga ik toestemming vragen om iets in de Karpaten te beginnen, of, als dat niet mogelijk is, sluit ik me aan bij orthodoxe kluzenaars in Roemenië."

Frans Hoppenbrouwers

Frans Hoppenbrouwers is studiesecretaris van de Stichting Communicantes

Engelstalige informatie over de heremieten in Abchazië, met even interessante als onthutsende anekdotes:

gnisios.narod.ru/caucasus.html